

Prof. dr hab. Prot Jarnuszkiewicz
Pracownia Relacji Wizualnych
Katedra Działań Mediów
Wydział Sztuki Mediów
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

15.07.2023, Warszawa.

**Recenzja rozprawy doktorskiej
pani magister Małgorzaty Popinigis
w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki plastyczne
w dyscyplinie sztuki piękne
wszczęty przez
Akademię Sztuk Pięknych w Gdańsku.**

Dane personalne i wykształcenie:

Kwestie danych personalnych są omówione w dostarczonej dokumentacji bardzo skrótowo. Nie znalazłem osobnych dokumentów odnoszących się do wykształcenia i przebiegu zatrudnienia Doktorantki a jedynie krótkie podsumowanie na końcu portfolio.

Nie jest to wymóg niezbędny do napisania tej recenzji i zawarcia konkluzji, nie mniej jednak żałuję, że nie mogłem poznać wnikliwiej historii rozwoju pani mgr Małgorzaty Popinigis. Wiedza ta stanowiłaby z pewnością wartościowe tło i ważny kontekst zarówno w stosunku do jej realizacji artystycznych jak i samej rozprawy doktorskiej.

Na podstawie dostarczonej dokumentacji udało mi się jednak ustalić, że pani mgr Małgorzata Popinigis studiowała w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie (wydział zamiejscowy w Sopocie) na kierunku psychologia, a następnie na Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku na Wydziale Grafiki. Studia te realizowała w latach 2003 do 2010 a w roku akademickim 2007/2008 przebywała na wymianie Erasmus w Akademii Sztuk Pięknych w Mediolanie realizując program dydaktyczny obejmujący projektowanie graficzne i fotografię. Dyplom obroniony z wyróżnieniem w 2010 roku.

Pani Małgorzata Popinigis jest także, co niezwykle ważne dla charakteru plastycznego prezentowanych prac, absolwentką Fashion Photography w Central Saint Martins w Londynie, Wielka Brytania. Nauki tam pobierała w latach 2005 – 2007.

Ocena dorobku dydaktycznego i organizatorskiego:

W dostarczonej dokumentacji znalazłem doskonale opracowane wydawnictwo odnoszące się do dorobku dydaktycznego i organizatorskiego realizowanego przez panią mgr Małgorzatę Popinigis.

Pomimo, iż nie jest to niezbędny element wskazany przez Ustawę warunkujący ocenę i recenzję samej rozprawy doktorskiej, stanowi w mojej ocenie ważny kontekst działań, z obszaru aktywności na polu sztuki. Pozwala także na określenie samodzielności i aktywności doktorantki innej niż ta bezpośrednio związana z samymi realizacjami artystycznymi.

W przypadku przygotowywania recenzji wiedza ta zawsze stanowi dla mnie ważny punkt odniesienia. Co istotne wskazuje na kontekst i kierunek podejmowanych decyzji artystycznych stających za rozwiązaniami będącymi elementem samej przedłożonej przez doktoranta czy doktorantkę rozprawy.

W wypadku Pani mgr Popinigis działalność tego rodzaju jest nie tylko, jak na ten etap działalności dydaktycznej, niezwykle bogaty, ale w mojej ocenie wzorcowo prowadzony i udokumentowany.

Jak już wspomniałem w przesłanych materiałach poświęcone tej kwestii jest osobne wydawnictwo prezentujące działania z tego obszaru.

Swoją pracę na Uczelni rozpoczęła w 2013 roku w Pracowni Podstaw Projektowania Graficznego na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, prowadzonej przez profesora Tomasza Bogusławskiego.

Pełniła wówczas funkcję asystentki w pracowni realizując także warsztaty z zakresu animacji. Działalność tą można datować na lata 2013-2019.

Pani mgr Małgorzata Popinigis prowadzi od 2018 roku Pracownię Podstaw Fotografii w ramach tego samego Wydziału i Akademii.

W jej obrębie nie tylko stworzyła niezwykle interesujący i wieloaspektowy program działania, ale prowadzi w jej ramach warsztaty, konsultacje projektów, wykłady a także organizuje spotkania gościnne co w cenny sposób poszerza proponowaną ofertę dydaktyczną.

Po przeanalizowaniu dokumentacji w tym obszarze mogę stwierdzić, że proponowane aktywności i wykłady wykraczają daleko poza technologiczną wiedzę przypisaną obszarowi fotografii (zarówno w wymiarze analogowym jak i cyfrowym).

Charakter zadań i wyzwań, stawianych studentkom i studentom pracowni przez prowadzącą od samego początku kreuje ich rozumienie medium jako wieloaspektowego narzędzia do transformowania rzeczywistości.

Zadania takie jak *Obiekt – między dokumentem a symbolem* czy *Portret subiektywny*, nie tylko wymagają od uczestniczących w zajęciach głębszej, teoretycznej, analizy fotografowanego przedmiotu i jego metaforycznych znaczeń, ale stanowią klucz do zrozumienia samej realizacji doktorskiej mgr Popinigis, o czym w części tej recenzji poświęconej samemu dziełu będę pisał.

Co szalenie istotne, doktorantka wykazuje się ponadto niezwykle obszernym dorobkiem organizatorskim. W załączonej dokumentacji znalazłem kilkadziesiąt wydarzeń z tego obszaru których bądź to jest organizatorką, bądź czynną uczestniczką.

Ocena dorobku twórczego i artystycznego:

Doktorantka w przedstawionej dokumentacji wykazała znaczną ilość aktywności artystycznych wskazujących na upublicznianie jej dokonań w przestrzeni publicznej. Charakter tych upublicznień jest ściśle związany z postawą realizowanej działalności artystycznej autorki.

Jednocześnie w dokumentacji wskazano bardzo niewielką ilość wystaw. Zarówno tych indywidualnych jak i zbiorowych. Nie mniej jednak w mojej ocenie brak ten jest kompensowany formą prezentacji związanych z materiałami funkcjonującymi w szeroko rozumianej przestrzeni publicznej.

Mam tu na myśli zarówno publikacje w licznych czasopismach ogólnopolskich i międzynarodowych jak i funkcjonowanie zdjęć doktorantki w przestrzeni publicznej w postaci wielkoformatowych wydruków na banerach czy publikacji internetowych.

Współpracując z globalnymi agencjami reklamowymi oraz domami produkcyjnymi mgr Popinigis realizuje kampanie promocyjne dla tak uznanych marek jak: Dior, L'Oreal, Head & Shoulders, Adidas, Sony Music, Diverse, Reserved czy Vogue.pl

Charakter prezentowanych prac jest niezwykle spójny i konsekwentnie realizowany. Związany jest z tak zwaną fotografią modową szczególnie znaczenie przypisując kontekstowi przestrzeni w realizowanych przedstawieniach.

Za obszar działań przyjmując miasto jako naturalne środowisko swoich bohaterów.

Co niezwykle ciekawe doktorantka łączy dość chropowatą strukturę tak zwanej fotografii ulicznej z wielką dbałością o światło.

Zarówno w jego wymiarze czysto ekspozycyjnym jak i formy stanowiącej ważny aspekt w prowadzonej narracji.

Odbieram tą świadomość autorki jako niezwykle interesujący aspekt w całym wymiarze jej działań twórczych których najnowszym etapem jest zrealizowana praca doktorska.

Na podstawie tych faktów, rodzaju i jakości przedstawionych w dokumentacji prac artystycznych i aktywności popularyzatorskiej na polu sztuki, oraz innych wartościowych rozwiązań z tego obszaru aktywności oceniam dorobek mgr Małgorzaty Popinigis jako spełniający wymagania. Jest on spójny i konsekwentnie przeprowadzony.

Nagrody i Wyróżnienia:

Doktorantka jest laureatką wielu nagród i wyróżnień, które otrzymała w uznaniu swoich zasług w obszarze realizowanej działalności. Zarówno tej indywidualnej jak i powstającej w zespołach twórczych. Do najistotniejszych należą:

2019 - CANNES LIONS Grand Prix Glass Lion za kampanię społeczną na rzecz równości „Ostatni Twój Weekend”, projekt zbiorowy zrealizowany przez agencję VML oraz partnerów Mastercard i Gazeta.pl

- 2018 - NOWE KINO NOWY SĄCZ Nagroda „Foto Sędziwój” w kategorii „naj-lepsze zdjęcia” za film „Kucyk” w reż. M.Barczewskiego, Festiwal Filmowy Nowe Kino Nowy Sącz
- CYPRUS INTERNATIONAL FILM FESTIVAL Nagroda za zdjęcia do debiutu, filmu krótkometrażowego „Kucyk” w reż M. Barczewskiego
- 2017 - MIESIĄC FOTOGRAFII W KRAKOWIE Kwalifikacja do udziału w przeglądzie portfolio w ramach XI miesiąca Fotografii w Krzkowie „Szykuj się”
- 2017 - ART AND FASHION FESTIVAL Główna nagroda w kategorii „fotografia modowa” za projekt fotograficzny „Smokin’ hot”
- NAJLEPSZE DYPLOMY PROJEKTOWE II nagroda w konkursie za pracę dyplomową – 3 czołówki do filmu „Tetsuo”

Ocena rozprawy i pracy doktorskiej:

Rozprawę doktorską mgr Małgorzaty Popinigis, której promotorem jest profesor Tomasz Bogusławski, stanowi praca pisemna i dzieło artystyczne. Dysertacja składa się z części teoretycznej *Odrzucone* i dzieła praktycznego w postaci cyklu fotograficznego, złożonego z sześciu pod cyklów, o tym samym tytule.

Pracę teoretyczną stanowi pisemny komentarz do praktycznej realizacji doktorskiej. Jest to tekst składający się z trzech rozdziałów o następujących tytułach; *Paradoks widoku*, *Terror kojących iluzji*, *W stronę utopii*, wraz z licznymi podrozdziałami. W jej skład wchodzi także; *Wprowadzenie*, *Wstęp*, *Wnioski*, *Bibliografia* oraz *Index*. Całość jest spójna, wzbogacona licznymi odniesieniami wizualnymi i liczy dziewięćdziesiąt dziewięć ponumerowanych stron.

Odniosę się najpierw do dysertacji stanowiącej opis dzieła. Chciałbym podkreślić jego obszerność, dobry poziom przeprowadzonej analizy dostępnych źródeł naukowych i ich nowatorską i interesującą interpretację. Co równie istotne całość pracy charakteryzuje się poprawnością stylistyczną i bardzo atrakcyjnym opracowaniem wizualnym. Całość we właściwy sposób pomaga w przygotowaniu recenzji pracy praktycznej. Ponad to jest bardzo starannie przygotowana graficznie. Wydana w autorskiej oprawie z bardzo dobrze zaprojektowanym tekstem i starannie dobranymi fotografiami. Nieczęsto zdarza się, aby ktoś przedkładał dokumentację w tak starannie przygotowanej formie.

W wypadku dysertacji pani mgr Małgorzaty Popinigis jej strona wizualna i opracowanie projektowe są wysokiej jakości.

Sama rozprawa doktorska prezentuje wiedzę teoretyczną kandydatki w dyscyplinie artystycznej: sztuki plastycznej i konserwacja dzieł sztuki oraz jej umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy artystycznej.

Dysertacja pani mgr Małgorzaty Popinigis odnosi się do zagadnień związanych z samym filozoficznym aspektem tworzenia obrazu fotograficznego wpisanego w struktury fotografii reklamowej a także rządzącymi tym obszarem mechanizmów. Głównego pola jej zainteresowania i tematu realizacji praktycznej.

W niniejszej pracy postaram się wykazać, dlaczego fotografia (nie tylko reklamowa) często nie jest ani naturalna, ani obiektywna, oraz że to właśnie jej niejasny status względem przedstawianej rzeczywistości jest źródłem kłopotów z zamknięciem jej w jakichkolwiek ramach. Ważnym kontekstem dla niniejszej rozprawy i projektu doktorskiego jest fakt, że na co dzień zajmuję się praktyczną stroną fotografii reklamowej.

Dysertacja str. 13

W tekście autorka analizuje obszar symboliczny wymiaru tego zjawiska. Odnosi się zarówno do pojęć i znaków pojawiających się w obrębie całego procesu twórczości w obszarze fotografii reklamowej bazujących na elementach osadzonych w tradycji i ikonografii, jak i do części wynikającej z aktualnych i współczesnych uwarunkowań społecznych związanych z całym obszarem tego rodzaju fotografii.

Temu poświęcony jest rozdział pierwszy przedstawionej dysertacji. Poruszane w nim są zagadnienia tak zwanej prawdy fotografii i jej domniemanej obiektywności. Wymiar symboliczny i znaczeniowy obrazu fotograficznego, analiza retoryki wizualnej pojedynczego zdjęcia oraz wielowymiarowość znaczeniowa obrazu fotograficznego. Zarówno stopień analizy tych zjawisk jak i sposób ich ujęcia stanowi bardzo istotny kontekst dla późniejszych dywagacji o cyklu *Odrzucone* stanowiący właściwe dzieło praktyczne.

Rozdział drugi poświęcony został, niejako w konsekwencji rozdziału pierwszego, do spekulatywnej natury fotografii. Małgorzata Popinigis posługuje się szczególnie odniesieniami do tekstów Susan Sontag i Rolanda Barthesa. Poruszone w tym rozdziale zagadnienia są dla mnie szczególnie istotne. Nie tylko ze względu na fakt badania przez doktorantkę zagadnienia niepokoju i spokoju w nawiązaniu do charakteru prezentowanych w części praktycznej zdjęć. Poprawności wizualnej i narracyjnej oraz ich zaprzeczeniu.

Wieloznaczność fotografii może stanowić drogę ucieczki od niezdrowej, opresyjnej normatywności. Może być przestrzenią, w której odbiorca znajdzie chociażby chwilowe wytchnienie od terroru materialnej (i moralnej) jednoznaczności, której reklamowe klisze nieustannie od nas wymagają.

Dysertacja str. 37

Rozdział trzeci odnosi się zaś do samego projektu stanowiącego praktyczną pracę dokorską; *Odrzucone*. Traktuje bowiem o wychodzeniu poza utarte szlaki kreacji i narracji. Ukazanie aspiracji jakie niesie ze sobą reklama jednocześnie stawiając autorkę w roli postaci pokazującej, poprzez język obrazów, jakie są tych aspiracji koszty. Zarówno te fizyczne jak i mentalne, poprzez fizyczność się ujawniające.

Tutaj fotografia nie jest formą potwierdzenia, ale rozchwiania pewności widoku, autorytet faktu zostaje podważony.

Dysertacja str. 41

Warto zatem przejść do samej pracy praktycznej.

Jak już wspomniałem jest nim cykl fotograficzny *Odrzucone*, składający się z sześciu pod cyklów. Łącznie w obrębie projektu prezentowanych jest trzydzieści jeden zdjęć.

Ów zbiór fotografii pogrupowany został w sześć zestawów, odpowiadających swoimi tytułami podrozdziałom z pracy teoretycznej. I tak cykl *Ekonomia przedstawień* zawiera cztery zdjęcia, *Błóżniercze kolizje* i *Maski i kostiumy* po sześć, zaś *Przypadkowe iluminacje*, *Niebezpieczne związki* oraz *Szczeliny znaczeń* każdy po pięć zdjęć.

To właśnie te realizacje składają się na część praktyczną pracy doktorskiej pani mgr Małgorzaty Popinigis. Noszą one znamiona omówionych już przeze mnie aspektów twórczości doktorantki stając się autentycznym świadectwem jej rozbudowanej świadomości działań w obrębie sztuki fotograficznej, a co dla mnie najistotniejsze praktycznym potwierdzeniem stawianej w dysertacji tezy o świadomym użyciu środków znaczeniowych i metod narracyjnych w tworzeniu rzeczywistości w obszarze fotografii reklamowej i tak zwanej lifestylowej.

Prace komercyjne, stanowiące podstawę jej funkcjonowania artystycznego, dotyczą kwestii odnoszących się do tożsamości jednostki i tematów aktualnych społecznie.

Te napięcia, które artystka wyczuwa zarówno swoją wrażliwością jak i świadomością społeczną w pełni przenoszą się na tworzone przez nią obrazy. Pomimo, że obszarem zainteresowań i głównym tematem obrazowania doktorantki jest ciało, w pełni zaaranżowane sytuacje studyjne, pełna kontrola światła i wszystkich elementów składających się na finalny efekt wizualny. Fascynacja ciałem, gestem, dynamika w obrębie relacji postać/przestrzeń owocuje niezwykle interesującymi i obfitującymi w napięcia narracjami.

Co jest takiego w fotografiach Małgorzaty Popinigis, co sprawia, że są one materiałem prezentowanym jako realizacja doktorska a nie ilustracja do najnowszej kolekcji ubrań na nadchodzący sezon?

Nazwałbym ten aspekt niespokojnym pięknem.

Otóż żyjemy w czasach, gdzie w obszarze sztuki zwykło się piętnować piękno jako przestarzałą, naiwną metodę pozyskiwania uwagi widza. Moje podejście do tego zjawiska jest z zasady inne. Jestem zagorzałym przeciwnikiem absurdu i rozpowszechnionego powiedzenia; *piękne i o niczym*.

Nie jestem w stanie pojąć niespójności tego twierdzenia. Zwłaszcza gdy jest wypowiedziane w obszarze związanym z kulturą europejską, a więc czerpiącą ze spuścizny antycznej Grecji.

W moim przekonaniu, jeśli coś jest piękne, nie może być o niczym.

Jest o pięknie.

O pewnej konfiguracji cząsteczek, molekuł, atomów, które w rytmie wszechświata złożyły się akurat w coś niezwykłego, ujmującego, harmonijnego. W unikatowy byt.

W piękno.

Czasem tym zjawiskiem jest ciało, czasem inny rodzaj materii.

Popinigis zdaje się z pełną świadomością pochylać się nad odpadami. Nad zdjęciami uznanymi za niespełniające podstawowych wymogów potencjalnego, komercyjnego widza. Nad obrazami, w które wdziera się życie. Z całą swoją złożonością i niejednoznacznością.

Pojawia się jako łza, rana, ale także jako nieostrość czy naturalne (w odróżnieniu od sztucznego i w pełni kontrolowanego) światło.

Tym samym zdjęcia prezentowane przez doktorantkę w cyklu *Odrzucone* to nie dokumenty pewnych urzekających zjawisk a raczej fotografia rozumiana jako znak – hieroglif na granicy obrazu i tekstu.

Wprowadzenie do przedstawień tego aspektu rzeczywistości, tej pozornej skazy, uwiarygadnia niezwykłość przedstawienia. Przywraca autentyczność i wiarę w to co widzę. Bowiem czerń bez elementu światła i światło bez ułamka czerni jest niczym innym jak tylko abstrakcją.

Cała omówiona realizacja potwierdza stawiane przez doktorantkę w dysertacji tezy, zrealizowane w części praktycznej pracy. Przede wszystkim fakt, że istotą jej pracy twórczej i działań naukowo badawczych jest analiza układu symbolicznego samego procesu fotografii.

Dzięki temu spojrzeniu mamy wrażenie uczestniczenia w rodzaju performance'u, który z krzykliwego pod względem wizualnym działania przeistacza się w ascetyczną i analityczną wypowiedź artystyczną.

Celem wszystkich opisanych działań podejmowanych przez doktorantkę zarówno w wymiarze samej dysertacji jak i dzieła praktycznego jest wspomniany w tekście i obecny w obrazie fotograficznym aspekt błędu niosącego, czy też stawiającego znak zapytania na koniec pozornie wygładzonego zdania twierdzącego.

Na zakończenie tej recenzji bardzo chciałbym zaznaczyć, iż poza przedstawionymi przeze mnie analizami istotna wydaje mi się świadomość autorki i jej odniesienia do czegoś co nazwałbym współczesnym recyklingiem obrazów!

Konkluzja:

Biorąc pod uwagę przytoczone fakty, samą rozprawę i realizację doktorską mgr Małgorzaty Popinigis przygotowaną pod kierunkiem profesora Tomasza Bogusławskiego, stwierdzam, iż stanowi ona oryginalne dokonanie artystyczne i spełnia wymagania art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r., poz. 1789 ze zm.). Tym samym w mojej opinii przedłożona rozprawa doktorska uzasadnia nadanie pani mgr Małgorzacie Popinigis stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej: sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

